

► ANALİZ / MOKHMAD AKHIYADOV

ERMENİSTAN DIŞ POLİTİKASINDA EKSEN KAYMASI

www.insamer.com
info@insamer.com

İNSAMER
İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Ermenistan 2018'deki Kadife Devrimi'nden bugüne kadar geçen süreçte yoğun bir dış politik, toplumsal ve ekonomik meydan okuma dalgasıyla karşı karşıya kalmaya devam etmektedir. Sosyo-ekonomik krizler, pandemi ve İkinci Karabağ Savaşı da dahil olmak üzere 2020–2023 yılları arasındaki askeri ve politik sarsıntılar, ülkeyi derin bir kimlik krizine sürüklemiştir. On yıllar boyunca Ermeni devlet aklının ve toplumsal düşüncesinin temel yapı taşı olan “Dağlık Karabağ” projesinin ortadan kalkması, yerleşik güvenlik doktrinlerinin kökten sorgulanması sürecini başlatmıştır. Bu sürecin kırılma noktası ise 7 Haziran 2026'da gerçekleştirilen parlamento seçimleri olmuştur.

Haziran 2026 seçimleri ve öncesindeki kampanya dönemi, esasen ülkenin gelecekteki dış politika modeline dair de genel bir halk oylamasına dönüşmüştü. Geçmiş on yılların geleneksel “Büyük Ermenistan” ideali ve tarihi coğrafyalara yönelik duygusal bağların, yerini tamamen pragmatik bir toplumsal talebe bıraktığını söylemek yanlış olmayacaktır. Başbakan Nikol Paşinyan'ın liderliğindeki iktidar partisi Sivil Sözleşme de stratejisini olası bir savaş ile kalıcı bir barış ikilemi üzerine kurdu ve kendisini barış gündeminin ve mevcut resmi sınırlar içindeki “Gerçek Ermenistan” konseptinin tek hamisi olarak konumlandırdı.

Merkezi Seçim Komisyonu'nun resmi verilerine göre, oyların yüzde 49,8'ini alan Sivil Sözleşme partisi 61 milletvekili kazanarak parlamentoda tek başına hükümet kuracak mutlak çoğunluğu elde etti. En yakın rakibi olan ve Rusya bağlantılı milyarder iş insanı Samvel Karapetyan'ın liderliğindeki Güçlü Ermenistan ittifakı % 23,2 oranında oy alarak ana muhalefet gücü haline geldi.

Ermenistan'ın ikinci cumhurbaşkanı Robert Koçaryan'ın liderliğindeki Ermenistan ittifakı ise % 9,9'da kaldı. Geriye kalan Müreffeh Ermenistan (%3,9) ve Birliğin Kanatları (% 2,3) partileri ise barajı geçemeyerek parlamento dışında kaldı.

Seçim öncesinde Paşinyan'a yönelik bireysel desteğin yüzde 13 gibi tarihi bir dip noktada olmasına rağmen iktidar partisinin bu zaferi kazanması, muhalefetin parçalı yapısı ve rakiplerinin daha da düşük reytinglere sahip olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Seçim sonrasında Paşinyan koalisyonuz bir hükümet kuracağını açıklasa da elde edilen bu sonuç iktidar partisine anayasayı tek başına değiştirme gücü veren nitelikli çoğunluğu sağlamıyor. Anayasa değişikliği ise Bakü'nün barış anlaşması için öne sürdüğü temel şartlardan biri olduğundan, iktidarın iç ve dış dengeleri gözeterek manevra yapması gerekecektir.

Rusya'dan Uzaklaşma ve Batı'ya Entegrasyon Eğilimi

Sivil Sözleşme partisinin zaferi, Ermenistan'ın Rusya ile stratejik ittifakına dayanan eski güvenlik mimarisinin tasfiyesini kurumsal olarak tescillemiştir. Bu bağlamda küresel güçlerin çıkarlarını dengeleme esasına dayanan eski doktrin tamamen geçerliliğini yitirmiştir. Erivan ile Moskova arasındaki ilişkilerin soğuması, Karabağ'daki Rus barış gücünün misyonunu yerine getirmediği algısı ve 2022 sınır çatışmalarında KGAÖ'den (Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü) fiili bir yardım alınamaması nedeniyle açık bir kopuşa dönüşmüştür. Diğer yandan toplumsal eğilimler de bu kırılmayı doğrulamakta; 2019'da halkın yüzde 93'ü Rusya ile ilişkileri olumlu görürken, 2026'da bu oran ciddi şekilde gerilemiş ve yalnızca %43'ü Moskova'yı önemli bir ortak olarak görmektedir. Buna karşılık, anketlere katılanların %29 ile %40'ı Rusya'yı siyasi güvenlikleri açısından bir tehdit olarak nitelendirmektedir.

Bunun yanı sıra Rus barış gücünün bölgeden çekilmesi Moskova'nın Erivan ve Bakü üzerindeki en önemli baskı aracını ortadan kaldırmış ve Erivan yönetimi, Batı ile entegrasyon yönünde kararlı adımlar atmaya başlamıştır. Bu bağlamda Ermenistan parlamentosu Şubat 2025'te AB üyeliği niyetini onaylamış ve 4-5 Mayıs 2026'da Erivan'da düzenlenen Ermenistan-AB zirvesinde 44 maddelik bir entegrasyon yol haritası kabul edilmiştir. Ayrıca ABD ile Ocak 2025'te imzalanan Stratejik Ortaklık Şartı ve Trump yönetimiyle kurulan doğrudan temaslar da Ermenistan'ın Batı ile yakınlaşmasını güçlendirmektedir. Askeri alanda ise Ermenistan, Fransa, ABD ve Yunanistan ile yaptığı anlaşmalarla NATO standartlarına geçiş yaparken, Hindistan'dan da hava savunma sistemleri, İHA ve mühimmatları tedarik ederek askeri-teknik işbirliklerini çeşitlendirmeye başlamıştır.

Diğer taraftan Erivan'ın elde ettiği diplomatik başarılarla rağmen, dış politikasındaki bu radikal eksen değişiminin hayata geçirilmesi kısa vadede aşılması güç yapısal engeller de barındırmaktadır. Ermenistan'ın en büyük kırılganlığı, Rusya'ya olan asimetric ve kronik ekonomik bağımlılığıdır. Ermenistan, temel enerji kaynaklarının yaklaşık yüzde 80'ini Rusya'dan, piyasa fiyatının çok altında bir maliyetle tedarik etmektedir. Batı önderliğinde gerçekleştirilecek olası bir enerji dönüşümü, özellikle Orta Doğu'daki istikrarsızlıklar ortamında enerji fiyatlarının fırlamasına ve tüm ekonomide bir kriz dalgasına yol açabilir. Ayrıca halk için cazip bir proje olan yeni nükleer santral inşası da teknolojik olarak halen Rus projelerine göbekten bağlıdır. Ticari boyutta ise Ermenistan ihracatının yaklaşık yüzde 25'i doğrudan Rusya pazarına (tarım ürünlerinde ise bu bağımlılık çok daha yüksek oranlara) yöneliktir. Rus sermayesi ülkenin en büyük altyapı tesislerini kontrol etmekte ve Rus ortaklı şirketler en çok vergi veren kurumlar arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Lojistik açıdan bakıldığında da Batı pazarlarına yönelmek, coğrafi kısıtlamalar nedeniyle nakliye maliyetlerini artıracak, bu da yerli üreticiye ve tüketiciye ek yük getirecektir. AB kanadında ise Sovyet sonrası coğrafyadaki hızlı genişlemeye dair tam bir fikir birliği bulunmamaktadır. Brüksel, iç siyasi dengeleri kırılgan olan bir ülkeyi tam üyeliğe kabul ederek birlik içinde yeni bir çatlak ses yaratmaktan imtina etmektedir. Nitekim Moskova, Mayıs 2026 sonu itibarıyla Ermenistan'dan gelen tarım ve alkol ürünlerine kısıtlamalar getirerek şimdiden ekonomik kartlarını oynamaya başlamıştır.

Ermenistan'ın dış politikadaki değişim çabalarının başarısı, başta komşusu Türkiye olmak üzere bölgesel aktörlerle kuracağı ilişkilerin niteliğine doğrudan bağlıdır. Türkiye, Güney Kafkasyada kalıcı barışın, istikrarın ve refahın tesisi için Ermenistan ile ilişkilerini normalleştirmeye, sınırları açmaya ve her türlü ekonomik, lojistik ve kültürel işbirliğini geliştirmeye hazır, yapıcı bir vizyon sunmaktadır. Ankara, bölgedeki sorunların dışarıdan müdahalelerle değil, bölgesel sahiplenme ve karşılıklı kazan-kazan formülleriyle çözülmesini savunmaktadır. Bu çerçevede, önümüzdeki döneme dair üç olası senaryo öngörülebilir.

İlkinde göre Nikol Paşinyan seçimlerden aldığı taze güvenoyuyla Bakü ile olan barış sürecini nihayete erdirir ve 8 Ağustos 2025 tarihli Washington Mutabakatı çerçevesinde bölgesel ulaştırma hatlarının açılmasını hızlandırır. Azerbaycan'ı, Nahçıvan üzerinden Türkiye'ye bağlayacak ve Ermenistan'ı bölgesel bir transit merkez haline getirecek olan ulaştırma projeleri hayata geçirilir. Türkiye, bu barışçıl ve yapıcı adımlara eş zamanlı olarak Ermenistan ile olan kara sınırlarını tamamen açar, gümrük altyapısını modernize eder ve ekonomik entegrasyon sürecini başlatır. Türk Hava Yolları gibi küresel aktörlerin Ermenistan pazarındaki varlığı genişler. Türkiye, Ermenistan için Avrupa'ya açılan güvenli ve maliyet etkin bir ticaret kapısı haline gelirken, Erivan uğrayabileceği ekonomik yaptırımların etkisini Türkiye üzerinden kurduğu yeni lojistik ve tica-

ri ortaklıklarla dengeler. Böylece Ermenistan, bölge dışı aktörlerin güvenilmez vaatleri yerine, komşularıyla işbirliği içinde kalıcı huzura kavuşur.

Statükonun korunması öngörülen ikinci senaryoya göre ise Ermenistan iç siyasetindeki kutuplaşma ve anayasa değişikliği konusundaki tıkanıklık barış sürecinin uzamasına neden olur. Erivan, bir yandan Batı ile entegrasyon söylemlerini sürdürürken diğer yandan Rusya ile olan mevcut angajmanlarından kopamaz ve iki arada bir derede kalma politikasını devam ettirir. Türkiye, Ermenistan ile ilişkileri normalleştirme ve sınırları açma yönündeki samimi arzusunu ve teknik hazırlıklarını korusa da tam teşekküllü bir ekonomik işbirliği Ermenistan-Azerbaycan arasındaki nihai barış anlaşmasının imzalanamaması nedeniyle tam olarak işlerlik kazanamaz. Sınır kapılarının açılması ve büyük altyapı projelerin hayata geçmesi zamana yayılır, Ermenistan dış dünyayla bağlarını çeşitlendirme fırsatını kendi iç kararsızlığı nedeniyle erteler ve bölgedeki ekonomik izolasyonunu tam anlamıyla kıramaz.

Üçüncüsü, seçim sonrası Ermenistan'daki radikal muhalefetin barış gündemini sabote etmek amacıyla sokak hareketlerini tırmandırdığı ve ülkeyi bir yönetim krizine soktuğu senaryodur. Buna göre bölge dışı güçlerin Güney Kafkasya'yı bir rekabet alanına dönüştürme gayretleri ve komşu coğrafyalardaki askeri tırmanışlar bölgedeki kırılganlığı artırır. Ermenistan'daki radikal unsurlar, Batıdan aldıkları soyut güvenlik vaatlerine güvenerek komşularıyla olan ilişkileri germe yolunu seçebilirler. Türkiye, böyle bir kriz ortamında dahi soğukkanlılığını koruyarak, bölgesel bir çatışmayı önlemek adına yapıcı bir arabuluculuk ve diplomatik liderlik rolü üstlenir. Ankara, Erivan'daki radikal eğilimlerin ülkeyi büyük bir felakete sürüklememesi için ekonomik ve diplomatik kanalları açık tutarak, Ermenistan'a dış güçlerin jeopolitik oyunlarında aracı olmak yerine bölgesel barış masasına dönmesi yönünde çağrılarını sürdürür.

Sonuç olarak; Ermenistan'daki 2026 seçimlerinin tercihi, toplumun artık rasyonel ve ayakları yere basan bir gelecek arzuladığını göstermektedir. Ancak Batı'ya yönelik tek taraflı ve hazırlıksız bir eksen kayması, Ermenistan'ı ciddi bir ekonomik ve enerjik kriz sarmalına sokabilir. Ermenistan'ın güvenliği ve ekonomik kalkınması, okyanus ötesi vaatlerde değil, yanı başındaki komşularıyla, özellikle de ilişkileri her alanda geliştirmeye samimiyetle hazır olan Türkiye ile kuracağı barışçıl ve yapıcı ortaklıkta yatmaktadır.